Contributed by Michael Roberts
zondag, 27 januari 2013 - Last Updated zondag, 27 januari 2013

Politici in de VS hebben een akkoord bereikt over belastingverhoging en snijden in staatsuitgaven om de 'fiscal cliff' te vermijden. Maar de marxistische econoom Michael Roberts waarschuwt voor een lange economische depressie die alleen maar erger zal worden.

Wie heeft er voordeel van het nieuwe akkoord over de begroting van de VS?

Het akkoord in het Amerikaanse Congres over de begroting voor 2013 was halfslachtig. De Democraten en Republikeinen zijn het eens geworden om de belastingverlagingen van George Bush overeind te houden voor de meeste Amerikanen, behalve de rijkste 1 procent van belastingbetalers. Dat bespaart de gemiddelde Amerikaan dit jaar een enorme belastingverhoging - hoewel degenen die tot 300.000 euro per jaar verdienen er het beste van af komen.

Maar het Congres besloot ook om de verlaging terug te draaien van de bijdragen aan sociale zekerheid van degenen met een baan. Dat betekent dat werkende Amerikanen tussen de 475 en 740 euro per jaar extra kwijt zijn. Dit betekent een 'besparing' van 95 miljard euro op de begroting van 2013.

Het Congres had ook zo'n 112 miljard euro per jaar kunnen besparen door de mazen te dichten in de belastingwetgeving voor Amerikaanse bedrijven. In plaats daarvan heeft het sommige vergroot. En hoewel winsten op recordhoogten staan, zijn de belastingafdrachten van bedrijven lager dan ooit. Dus het Amerikaanse bedrijfsleven gaat minder belasting betalen en werkend Amerika meer.

Wat zegt het over de Democraten dat president Obama zoveel heeft toegegeven?

Het zegt dat de Democratische Partij net zo goed een vertegenwoordiger van de belangen van het kapitaal is als de Republikeinen, ook al krijgen de Democraten steun van de georganiseerde arbeidersbeweging en van meer progressieve Amerikanen.

Obama gaat zeker nog grotere 'concessies' aan het kapitaal doen bij de komende onderhandelingen - net als bij zijn reddingsoperatie van 475 miljard euro voor de banken in 2008. Obama zelf zei onlangs: Mijn beleid is zo mainstream dat als ik in de jaren tachtig hetzelfde beleid had gevoerd, ik zou zijn beschouwd als een gematigde Republikein.

Heeft het akkoord invloed op de aard van de crisis?

Dit laat alleen maar zien dat de strategen van het kapitaal de uitweg uit de crisis zien in het vergroten van de winsten van de kapitalisten. Maar dit is slechts de helft van de zogenaamde fiscal cliff. De andere helft gaat over hoeveel en waar er gesneden moet worden in de uitgaven van de federale regering in de komende tien jaar - inclusief diensten en uitkeringen.

Beide partijen zijn het eens dat er gesneden moet worden in de regeringsuitgaven. De Republikeinen willen bezuinigingen vermijden op defensie en veiligheid. Zij willen drastisch snijden in programma's als Medicare, Medicaid en sociale zekerheid - het hart van de treurige Amerikaanse welvaartsstaat. De Democraten willen ook snijden in overheidsdiensten als gezondheid, onderwijs en openbaar vervoer. Daarop is al sterk bezuinigd en de uitgaven bevinden zich op het laagste niveau ooit.

Kan de Amerikaanse regering straks haar schulden niet meer betalen, of is dat alleen een smoes om bezuinigingen te rechtvaardigen?

In zeker opzicht is er geen schuldencrisis. De schuld van de Amerikaanse regering is ongeveer even groot als de omvang van het BNP. Dat is veel, maar het is in het verleden nog veel hoger geweest. En de Amerikaanse regering kan altijd 'geld drukken' om extra leningen te financieren. Dat is precies wat de Federal Reserve heeft gedaan met haar quantitative easing (geldverruiming). Ze was de grootste opkoper van staatsschulden in de afgelopen drie jaar. Dus tot op zekere hoogte is de schuldencrisis uitvergroot om de Amerikanen te laten accepteren dat zij 'boven hun stand leven' en ze te laten instemmen met bezuinigingen op sociale voorzieningen en met belastingverhoging. Maar in zekere zin is het ook een crisis, omdat de strategen van het kapitaal de juiste inschatting maken dat een grote overheidssector en hoge sociale uitgaven een rem vormen op hun winstgevendheid. Want die betekenen hogere belastingen of hogere rentetarieven voor de bazen. Als de schuld en de uitgaven van de regering blijven stijgen, dan zal dat op den duur de winsten van de kapitalisten aantasten. Zelfs voordat het zover is, zouden investeerders in paniek kunnen raken en kunnen weigeren om Amerikaanse staatsleningen op te kopen zonder een veel hogere rente. Dan zullen de kosten voor de financiering van de staatsschuld dus omhoog gaan. We hebben gezien dat dit tot een crisis heeft geleid in Griekenland, Portugal, Spanje en in andere landen. In de VS is het nog lang niet zover, maar het is wel een risico dat bestaat.

Hoe werkt dit alles door in de rest van de wereld?

De invloed van de fiscale crisis in de VS is wereldwijd. De automatische regels waar het Congres het al over eens was geworden, betekenen dat als er niets was gedaan, er onmiddellijk een bezuinigingsprogramma in gang was gezet. Dat zou twee keer zo groot zijn geweest als de bezuinigingsmaatregelen van de Britse regering tot 2015, en dat in een jaar!

Het zou de nog zwakke Amerikaanse economie weer in een recessie hebben gestort. En als de VS in zo'n neergang terecht zou komen, zouden de belangrijkste economieen in de wereld volgen. Zoals het er nu naar uit ziet, zal het akkoord dat het Congres heeft gesloten waarschijnlijk leiden tot een verlaging van de economische groei tot flink onder de zwakke twee procent van 2012.

In hoeverre verschilt de Amerikaanse aanpak van die in Europa? En wat heeft dat voor gevolgen?

Tot nu toe hebben de Britse regering en sommige andere Europese landen nog strengere bezuinigingsmaatregelen doorgevoerd dan de VS of Japan. Dat verklaart ten dele waarom de VS een beetje beter economisch herstel hebben laten zien dan Europa. Maar Japan daarentegen niet. De werkelijke reden voor het relatief beter economisch herstel in de VS is dat de winstgevendheid van het kapitaal meer is hersteld in Amerika dan in Europa of in Japan. Daarom zijn de investeringen, hoewel nog zwak, relatief beter in de VS en dat schept relatief meer banen. Maar nu is het Congres bezig met de voorbereiding van aanzienlijk zwaardere bezuinigingen, net terwijl de Britse en andere regeringen te maken hebben met het mislukken van bezuinigingen als uitweg uit de crisis.

Hoe staat het met de winstvoet in de VS?

Hoe je de winstvoet in de VS ook berekent, die ligt aanzienlijk onder het niveau dat in 2006 bereikt werd. En die ligt weer onder het vorige piek van 1997, die zelf weer onder de voorgaande piek van 1965 lag. De onderliggende trend is naar beneden, met cyclisch opgaande fasen.

Ik ga ervan uit dat de winstvoet in de VS nog verder zal dalen, omdat er nog teveel niet-winstgevend kapitaal bestaat, zowel in de vorm van werkelijk bestaande assets (bedrijfsmiddelen) als in de vorm van fictief kapitaal, dat wil zeggen schulden. Dat kapitaal zal geliquideerd moeten worden om het Amerikaanse kapitalisme voldoende 'lean and mean' te maken voor een nieuwe, stabielere groeifase. In 2012 heeft het drukken van de lonen geleid tot een nieuwe stijging van de totale winsten. Dit vormde net voldoende compensatie voor de neerwaartse druk op de winstgevendheid door het gewicht van opgelopen schulden en van onproductieve assets. Maar er zal een nieuwe recessie nodig zijn om deze kapitalistische zooi op te ruimen. Ik verwacht dat de Amerikaanse winstvoet zal dalen in 2013.

Als de rijken rijker worden, hoe zijn zij dan in crisis?

De rijken in Amerika zijn nog nooit zo rijk geweest, of je nu kijkt naar de absolute reele inkomens of rijkdom, of naar de mate van inkomensongelijkheid. Dat geldt ook voor Engeland en veel andere belangrijke kapitalistische economieen. Maar dit is de persoonlijke rijkdom van de rijken en dat vertaalt zich niet vanzelfsprekend in de accumulatie van kapitaal of in investeringen in productie.

De kapitalistische investeringen in de belangrijkste economieen liggen een stuk lager dan die van voor de crisis. Als aandeel van de nationale productie zijn die gestaag omlaag gegaan, vooral in de industrie en in andere belangrijke productieve sectoren. Het kapitalisme is bezig met een investeringsstaking. Daarom is de crisis zo ernstig en tot nog toe zonder einde.

Kan het systeem uit de crisis komen?

Het kapitalisme bevindt zich in een Grote Depressie, net zoals die van Engeland en de VS van 1873 tot midden jaren 1890 en net als de Grote Depressie van de jaren 1930. Dit is niet de 'gebruikelijke' cyclus van opgang en recessie. Het kapitalisme zit nu opgesloten in lage of geen groei in de productie, zodat de oude niveaus van werkgelegenheid en inkomen niet hersteld kunnen worden.

En geen bijdrukken van nieuw geld, geen belastingstimulans of bezuiniging zal voldoende zijn om dit patroon te doorbreken. Er is een grotere economische neergang nodig zijn, zoals die in de jaren 1880 of begin jaren 1980, voordat verbetering kan intreden. Maar zoiets veronderstelt dat we allemaal bereid zouden zijn om mee te gaan met deze verschrikkelijke, inefficiente en beschadigende manier om onze economie en maatschappij te organiseren.

Wat zijn de vooruitzichten op verzet?

Als de arbeidersklasse niet in verzet komt, zal dat een hoge werkloosheid tot gevolg hebben en een sterke daling van de levensstandaard voor een hele generatie - op zijn best. Op zijn slechtst zou het kunnen leiden tot oorlogen, de groei van uiterst rechtse bewegingen en verdere grote schade aan het milieu.

Dit artikel verscheen oorspronkelijk op de blog van Michael Roberts . Nederlandse vertaling door redactie socialisme.nu.